

Vi gör det

TILLSAMMANS

Församlingsblad för Göteryd, Pjätteryd och Hallaryd

SOMMAR 2020

Nu kommer sommaren och ingen skall ta glädjen ifrån oss.

Jag skriver dessa ord efter högmässan i Göteryd på Kristi himmelfärdsdag. Det är så lätt att glädjen kan försvinna men en kristen har all anledning att vara glad. Vi har ju ett löfte om att få komma till himmelen.

Nu ska vi inte bara gå omkring och titta upp i luften utan vi skall ha fötterna stadigt på marken och hjärtat i himmelen. Det betyder att vi alltid lever med ett både ock perspektiv. Detta perspektiv gör att vi alltid kan vara glada för vi vet alltid, i tro, att det alltid kommer sluta väl eftersom Jesus sitter på tronen. Jag önskar dig en skön sommar. Det kan jag göra! Gud välsigne dig!

Karl-Henrik

Anmälan och mer info om pastoratets kräftskiva 28 augusti:
www.svenskakyrkan.se/goteryd/kräftskiva

Inför vår kräftskiva - följ med och "kräfsa"!

Vi sätter ut kräftburarna fredag den 21 augusti kl. 18:00 - 20:00 och hämtar in dem lördag förmiddag kl 09:00-11:00

Samling hos Jakob Malmros, Askenäs herrgård

Anmälan till:
jacobmalmros2@gmail.com

JULI

Onsdag 29/7 Olof den heliges dag 11:00 Pjätteryds kyrka.

Invigning av ikon föreställande Sankt Olof. Lunch i adjunktsbostaden i Pjätteryd. Anmälan till lunch senast 24/7 till goteryds.pastorat@svenskakyrkan.se

29/7 Pilgrimskanotning på egen risk 16:00 Betel i Hallaryd.

Paddling på egen risk i sankt Olofs efterföljd från Betel i Hallaryd till Åhus. Karl-Henrik Wallerstein skall paddla kanot längs Helge å från onsdag 29/7 kl. 16:00 till fredag 30/7 kl. 16:00 för att samla in pengar till Hope 587:s arbete i Ukraina. Swisha valfritt belopp till 1231130095.

Anmäl dig idag till våra pilgrimsvandringar! Gå in på www.svenskakyrkan.se/goteryd/pilgrimsvandringar

inbjuder till pilgrimsvandringar våren och sommaren 2020

AUGUSTI

Lördag 15/8 Jungfru Maria - vår drottning 09:00 Pjätteryds kyrka.

Vandring till Kapellholmen och sedan till Pjätteryds fotbollsplan (sankt Luigis fotbollsskola).

Tisdag 25/8 Växjö stift 850 år I 09:00 Hallaryds kyrka.

Pilgrimsvandring i Sankt Sigfrids efterföljd. Etapp ett: Hallaryds kyrka-Emanuelskapellet.

Onsdag 26/8 Växjö stift 850 år II 09:00 Emanuelskapellet i Delary.

Pilgrimsvandring i Sankt Sigfrids efterföljd. Etapp två: Emanuelskapellet-Pjätteryds kyrka.

Fredag 28/8 Växjö stift 850 år III 17:00 Ången bakom Göteryds kyrka.

Vi firar att stiftet fyller 850 år med en hejdundrande kräftska. Vandring till Germund Jonaes udde under kvällen. Tema: "Göteryd-Sveriges centrum i över 3800 år."

Söndag 30/8 Växjö stift 850 år IV

Musikgudstjänst med Annica Heerman och Emma Nilsson i Göteryds kyrka kl. 16:00.

MER INFORMATION:

- Karl-Henrik Wallerstein
- karl-henrik.wallerstein@svenskakyrkan.se
- 070-543 83 03

Vilket fantastiskt resultat för streaming av Guds-tjänster i Stilla veckan och Påskhelgen!

Måndagen: 131, Onsdagen: 168.
Långfredagen: 231, Påskdagen: 253
Annandag påsk: 417

Sammanlagt 1200 personer deltog i våra Gudstjänster via Internet och många kommenterade och gillade via Facebook

Svenskakyrkan
Göteryds pastorat

Anmäl era barn till Sankt Luigis fotbollsskola 12-14 augusti, corona - certifierad!

<https://www.svenskakyrkan.se/goteryd/sankt-luigis-fotbollsskola>

Elfströmsorgeln i Hallaryd

Det är stilla i kyrkan. Det knarrar lågmält när jag sätter mig på den brunt beklädda orgelpallen. Jag vrider om nyckeln till fläkten och hör hur luften rusar in och fyller systemet av bälgar och luftkanaler som leder till orgelns olika delar, likt blodets rus genom pulsådern. Andäktigt fattar jag tag och drar ut några av de vackert svarvade registerandragen, som var och en är försedda med en tidstypisk emaljskylt med stämmans namn inskrivet i sirlig skrift. Jag börjar sakta spela och känner hur klangen, rogvande och varm, sprider sig ibland valven i kyrkorummet och även går in och berör mitt inre. Det är ljudet av 1800-tal som ekar i kyrkorummet i 2020-tal...

Det råder inget tvivel om att vi har en kulturhistorisk klenod i Hallaryds kyrka. En unikt intakt orgel faktiskt, byggd år 1880 av orgelbyggare Carl Elfström i Ljungby. I kopior av gamla originaldokument som begärdes ut av Riksarkivet i Vadstena när processen med orgelreoveringen gick igång i höstas kan vi läsa mycket intressant. Längre rådde också osäkerhet vilket år orgeln faktiskt byggdes, men tack vare dokumenten från Vadstena så kan man i datering utav olika brev och handlingar utan tvivel se att den tillkom år 1880.

Till exempel korrespondensen mellan riksdagsmannen J. Pehrsson i Svaneryd, som representerade församlingen och orgelbyggaren själv. Då diskuterades allt möjligt relevant kring den nya orgeln: bl.a. storlek och antalet stämmor (rader med pipor med samma klang), dess utformning och överlag hur det gick till när orgeln införskaffades. När vi jämförde informationen vi läste oss till med det instrument som vi har idag så var skillnaden — dvs. sentida ändringar — förvånansvärt små, vilket alla i orgelkommittén för orgelns reovering bara kunde konstatera.

I orgelbyggare Carl Elfströms "Pris-Courant" kan vi se att schablonkostnaden för en orgel av Hallaryds storlek med sexton stämmor, två manualer (spelbord för händerna) och pedal (dito; för fötterna) uppgick till 6200 kronor. Både montage och leverans av det nedmonterade orgelverket, ingick dessutom gratis till närmaste järnvägsstation eller ångbåtshamn. I vårt fall kom den med tåg från Ljungby till stationen i Osby, varpå församlingsrådet ordnade frakt med häst och vagn den sista biten via Visseltofta ända fram till kyrkan. I augusti 1880 stod den färdigmonterad och spelklar av

Elfström och hans medarbetare från Ljungby närmare trettio år efter att själva kyrkan stod klar.

Därtill kan man i dokumenten också läsa det mycket fina omdöme som gavs av Wilhelm Heintze, en på sin tid mycket känd och respekterad organist och regementsmusiker som verkade i Jönköping. Han anlätades som kontrollant när orgeln skulle avsynas i oktober samma år.

Heintze säger bl. a. följande om några av orgelns stämmor i besiktningsprotokollet: "Samtliga stämmor ega sina rätta karaktärer och äro väl intonerade hvari Herr Elfström besetter en sällsynt god förmåga. De stämmor som särskilt böra uppmärksammas äro Salicional 8 fot för sitt mjuka pianissimo med jemn och behaglig ton. Vox retusa 8 fot är stark och fyllig. Gamba 8 fot eger en härlig stråktion med jemn intonation. Flüte Harmonique 8 fot har en särdeles skön och klangfull flöjttimbre." Inte dåligt! Som musiker kan jag bara hålla med honom. En vackrare och uttrycksfullare flöjtstämma på någon annan orgel, har jag nog faktiskt aldrig hört vad jag kan minnas.

Carl Elfström föddes år 1830 i byn Röste i Bollnäs socken i Hälsingland och gick som ung i lära hos de på sin tid framstående orgelbyggarna bröderna Söderling i Göteborg. Lite senare så studerade han orgelbyggeri och även pianobyggeri hos Steinway i USA, varifrån han tog influenser som han blandade med sin svenska tradition. Den sista orgeln byggde han 82 år gammal till Silbodals kyrka i Värmland. Fram till sin död år 1917 så tillkom cirka 75 orglar i huvudsakligen södra Sverige och hans största projekt blev orgeln i domkyrkan i Linköping. I början av 1860-talet startade han sin firma i Ljungby i en lokal som fortfarande finns kvar i hembygdsparken. Där finns även mycket material från hans verkstad att beskåda. Tyvärr så finns enbart ett tiotal orglar bevarade som är alltifrån mycket gott skick, till intakta instrument — och orgeln i Hallaryd är en av dem! I vårt grannskap finns dock flera orglar värda att nämnas: Torpa och Agunnaryd har båda restaurerats under de senaste femton åren, och orgeln i Hamneda kyrka är i nästintill intakt skick, jämförbart med Hallaryds orgel. Fasadens utformning på orgeln i Tolgs kyrka är intressant nog, och dessutom byggd samma år som Hallaryd. Den vore ett intressant besöksmål.

Det som skiljer Elfströms orglar från flera av samtidens orgelbyggare är kanske avsaknaden av större inflytande från kontinenten rörande intonation (orgelns klangbild) och konstruktion. Däremot så finns vissa drag från den anglo-amerikanska orgelbyggartraditionen. En stämma på orgeln i Agunnaryd som heter Double Open 16 fot tyder på detta — före Elfström fanns ingen sådan att hitta här i Sverige. Däremot finns många likheter med Elfströms samtida kollegor: en generellt bred och varm, bärig klang, fristående spelbord som ger en vacker utsikt ut mot koret. En annan liten Elfströmtypisk detalj är hur labialpiporna är utformade med en utåtböjd fläns högst upp på pipan.

Orgeln i Agunnaryd var en av de allra första som han byggde på 1860-talet. När den skulle byggas så uppstod en konflikt mellan Carl Elfström och församlingen. Orsaken var att församlingen tyckte att byggnationen var segdragen och han anklagades för att medvetet låta råvarorna av högre kvalitet gå till den samtida orgelbyggnationen i Ljungby — på bekostnad av Agunnaryd. Skulle han inte bättra sig, så hotade Agunnaryds församling med att dra honom inför domstol. Man kan därför väl föreställa sig Elfström lärde sig den viktiga läxan att inte ta på sig alltför mycket på en gång...

Orgeln i Hallaryd har många, vackra sidor. Men även några mindre glamorösa sådana. Den tenderar ibland till att kärva likt en gammal bil eller traktor - oftast genom att mekaniken strular på olika sätt: tangenter fastnar, de träribbor som leder rörelserna från spelbordet till ventilerorna fastnar, några toner är ojämna i styrkan eller rent av helt stumma. Ibland så fastnar det återigen någonstans, gärna långt in i orgelns djupaste delar. Då finns inget annat val, än att man måste kravla ner under hela orgelverket, ned ibland smuts

och damm i mörka och trånga vrår och manövrera sig fram till felet under alla dessa sköra och tunna träribbor, som går kors och tvärs inne i instrumentet. Enbart för att lossa eller dra åt någon liten försumbar skinnmutter eller två... Ibland så har man kvickt fått ta till en snabb lösning för att kunna använda orgeln när den har behagat kärva inför en konsert, eller rent av under en gudstjänst eller begravning. Merparten av orgeln är byggd i trä och piporna är en legering mellan bly och tenn och mycket läder har gått åt till bl. a. bälgar och tätningar. Detta leder till att den är känslig för temperatur och luftfuktighet både i och utanför kyrkan. Framförallt vid väderomslag kan spelupplevelsen förändras drastiskt, vilket kan göra den väldigt trögspelad. Har du dessutom precis stämt trumpetstämman, så måste du onekligen stämma den igen. Suck...

År 1937 fick orgeltramparen besked om att han var överflödig, då orgelns luftförsörjning blev elektrifierad. Den fläkten byttes ut av orgelbyggaren Johannes Künkel i samband av en mindre renovering år 1973. Tyvärr så hade denne barske och dominante orgelbyggare ett bristfälligt omdöme när det gällde mängden luft som orgeln behövde och många fel kunde inte heller åtgärdas. Orgeln fick en ny, men alldeles för liten fläkt och än i dag när man spelar ens medelstarkt så låter det som om orgeln desperat kippar efter andan. Samma år flyttades orgeln en halvmeter tillbaka på läktaren för att ge mer plats åt kyrkokören. Från våra handlingar daterade 1973 så kan vi utläsa de utlåtanden rörande orgeln i samband med inspektioner av de firmor som kom med anbud, såväl av Künkel som av Ture Olsson som var domkyrkoorganisten i Växjö. Han både avsynade orgeln och invigningsspelade på den med musik från barocken. Jag får det starka intrycket att alla håller med om att den är av god kvalitet och väl värd att renoveras. Detta är faktiskt mycket anmärkningsvärt, eftersom många 1800-talsorglar antingen revs ut ur kyrkorna eller kraftigt omförändrades, för att passa rådande stilideal med största förebild i barockens ljusa och vassa klanger.

Som ackompanjemang till kyrkokören utgör den ett fint komplement och stöd med sin fylliga och sångvänliga klang. Nuförtiden så är det i regel enbart vid julottan, som traditionen fortlever med att ha kören uppe på läktaren som förr, men det kommer att ändras när renoveringen är klar. Sedan kororgel och flygel tillkom i början av 2000-talet, så har orgeln använts allt mindre

och många församlingsbor har uttryckt sin saknad över att den inte har spelats på lika ofta som förr.

En spännande upptäckt, som undertecknad gjorde vid ett tillfälle i orgeln, går att beskåda vid orgeltramporna, där många vaktmästare har stått och trampat luft till orgeln fram tills den fick sin första fläkt. Tittar man noggrant, så ser man många signaturer med årtal som orgeltramparna har skrivit dit för att sätta sitt spår till eftervärlden. Den äldsta signaturen är från samma år som orgeln byggdes och den nyaste signaturen bär årtalet 1937. Därför ansågs det ju naturligtvis viktigt att i fjol när nya elkablar skulle dras i orgeln, att ingen av dessa signaturer skulle skadas eller döljas. Något liknande har inte beskådats vare sig av mig, vår orgelkonsult, orgelbyggarna eller någon annan som har sett orgeln. Kanske är detta något unikt för Hallaryd? Vem vet?

I skrivande stund har processen mot att säkra orgeln för framtiden kommit så pass långt nu att ärendet ligger och väntar på att få godkänt av de kyrkoantikvariska myndigheterna i Växjö för att låta orgelbyggaren varsamt få vårda vår orgel med såväl kärlek och förståelse till instrumentet, som med fingertoppskänsla. Förhoppningsvis så bör arbetet komma igång senare under året och kanske har vi snart en stor orgelinvigning att kunna se fram emot.

Framtiden för läktarorgeln i Hallaryd ser därför ljus ut. När orgeln är klar så ska den invigas ordentligt och därtill finns det även planer på någon form av dokumentation och en Elfströmfestival. Då är tanken att man bjuder in till en serie med konserter och föredrag i de kyrkor som har bevarade instrument och därmed så bygger man också upp ett nätverk för Elfströms orglar, precis som det finns nätverk och sammanslutningar för orglar av andra orgelbyggare från gångna tider.

Denna orgel, troligtvis den allra första i Hallaryds församling någonsin, har år 2020 redan ljudit i hela 140 år. Kyrkorummet har däremot förändrats genom tiderna. Vi som lever idag har dess klang som något gemensamt med alla tidigare generationer av församlingsbor som har kommit till kyrkan, vilket för mig är lite av en hisnande tanke. Så måste den därför få fortsätta ljuda till Herrens ära, människors glädje och tröst intill Kristi återkomst.

Med största respekt, som kantor i Hallaryd, anser jag att det är ett hedersamt uppdrag att få förvalta den till vår eftervärld. Denna djupa ödmjukhet inför ett gammalt och gediget instrument, återupplever jag varje gång jag sätter mig vid det...

Max Kristiansson

Det är inte försent att boka ett besök av Trädgårds-sångarna! Ring 0476-30001 eller maila goterids.pastorat@svenskakyrkan.se

Vi hoppas fortfarande att kunna ha
SPELMANSSTÄMMA
i Hallaryds Hembygdspark,
Lördag eftermiddag den 15 augusti

Allspelslåtar och mer info:
www.musikfamiljen.se/hallaryds-spelmansstamma

GUDSTJÄNSTKALENDER

OBSERVERA ATT DET ÄR MÅNGA ÄNDRINGAR SEN FÖRRA FÖRSAMLINGSBLADET, BL.A. ÄR DET TYVÄRR INGA GUDSTJÄNSTER I EMANUELSKAPELLET DENNA SOMMAR

För ev. ytterligare ändringar, läs alltid predikaturerna i **Smålänningens Veckoblad**, hemsidan: www.svenskakyrkan.se/goteryd eller på facebook, **Göteryds pastorat**.

Kyrkbil: Ragnarsson 0476-13478

7/6 Heliga Trefaldighet, <i>Gud, Fader, Son o Ande</i>	10 Högmässa i Hallaryds kyrka
14/6 1:a efter Tref., <i>Dopet</i>	10 Högmässa i Göteryd 16 Musikgudstjänst i Hallaryd <i>Klassisk pianoafton med Max</i>
20/6 Midsommardagen, <i>Skapelsen</i>	14 Friluftsgudstjänst i Göteryds hembygdspark. <i>Vid dåligt väder i kyrkan. Ta med egen fikakorg.</i>
21/6 Joh. Döparens dag, <i>Den högstes profet</i>	14 Friluftsgudstjänst på Björkö dansbana, Pjätteryd <i>Medverkan av spelmän och psalmodikon</i>
28/6 3:e efter Tref., <i>Förlorad och återfunnen</i>	10 Högmässa i Hallaryds kyrka
5/7 4:e efter Tref., <i>Att inte döma</i>	10 Högmässa i Göteryds kyrka
12/7 Apostladagen, <i>Sänd mig</i>	10 Högmässa i Pjätteryds kyrka
19/7 6:e efter Tref., <i>Efterföljelse</i>	09 Läst mässa i Pjätteryds sakristia (kapellet) 14 Friluftsgudstjänst i Hallaryds hembygdspark. <i>Vid dåligt väder i kyrkan. Ta med egen fikakorg.</i>
26/7 Kristi förklarings dag, <i>Jesus förhärliad</i>	10 Högmässa i Göteryds kyrka 14 Musikgudstjänst i Hallaryds kyrka <i>Sång och musik med Amelie Petersson samt Olof och Sara Lundbeck</i>
2/8 8:e efter Tref., <i>Andlig klarsyn</i>	14 Friluftsgudstjänst i Göteryds Hembygdspark
9/8 9:e efter Tref., <i>Goda förvaltare</i>	10 Högmässa i Hallaryds kyrka 14 Friluftsgudstjänst i Pjätteryds Hembygdspark <i>Hembygdens dag.</i>
16/8 10:e efter Tref., <i>Nådens gåvor</i>	10 Högmässa i Göteryds kyrka
23/8 11:e efter Tref., <i>Tro och liv</i>	10 Högmässa i Hallaryds kyrka 16 Musikgudstjänst i Pjätteryds kyrka <i>Sång och musik med Emma Nilsson och Annica Heerman</i>
30/8 12:e efter Tref., <i>Friheten i Kristus</i>	10 Högmässa i Pjätteryds kyrka 16 Musikgudstjänst i Göteryd <i>Sång och musik med Emma Nilsson och Annica Heerman</i>

Telefoner

Pastorsexp. Göteryd, expeditionstid fredagar 9-11 0476-30001
STÄNGD FÖR FYSISKA MÖTEN TILLS VIDARE
Du når kanslist Lena Niklasson per telefon och mail.
 Hembygdsvägen 4, 34397 Älmhult, e-post: goteryds.pastorat@svenskakyrkan.se
Kyrkoherde Karl-Henrik Wallerstein 0476-22801 (SMS: 070-5438303)

Kanslist, bl.a. frågor om gravrätter o skötsel Lena Niklasson 0476-22802
Diakonisassistent Linda Persson 0476-22804 *Tjänstledig*
Vikarier Madeleine Thuveesson 0738-474045
 Monica Perez 0706-998772
Församlingsassistent Tanya Vasilieva 0730-321726

Kantorer Annica Heerman 0476-22806 (SMS: 0730849605)
 Max Kristiansson 0476-22803 (SMS: 0703728640)

Vaktmästare Per-Anders Nilsson 0479-72225 (SMS: 0703728639)
 Anders Svensson 0476-22805 (SMS: 0730826149)
 Johanna Svensson 0476-22809 (SMS: 0761321917)
 Kim Augustsson 0476-22808 (SMS: 0730683564)
 0476-30060

Webbsida: www.svenskakyrkan.se/goteryd

Vi finns också på Facebook, sök "Göteryds pastorat"

ÖNSKEPSALMER

i Göteryds kyrka onsdagar i juni kl 19
 med kantor Annica Heerman.
Dag Sandahl håller andakt.

Den 3/6, 10/6, 17/6 och 24/6
 kl 19, ungefär en halvtimme
 framåt, sjunger vi psalmer till-
 sammans, i kyrkbänken eller
 hemifrån via vår Facebooksida
 Göteryds pastorat.
 Vi live-streamar.

Önska psalmer gör du genom att:

- * skriva en kommentar i inlägget för "Önskepsalmer" på Facebook
- * skicka sms, tel nr 0730-849605, till kantor Annica: *Önskepsalm + vald psalm*
- * önska från kyrkbänken

Vi behöver sjunga tillsammans!
Välkommen till kyrkan och till vår Facebook-sida Göteryds pastorat.